

DR. HAFIZ CEMAL LOKMANHEKİM'İN “ANI-YAŞANTI”SI

* Dr.Hafız Cemal Lokmanhekim, Anı-Yaşantı, Türkçeye uyarlayan: Harid Fedai, Dr.Hafız Cemal Lokmanhekim ve eşi Sabiha Lokmanhekim Sağlık Vakfı Yayını, İstanbul, 2001, 200s.

Kıbrıslı Türklerin yetiştirdiği önemli değerlerden biri olan Dr.Hafız Cemal Lokmanhekim (1857-1967), ne yazık ki yeni kuşaklar tarafından pek bilinmemektedir. Kıbrıs Türk Tabipleri Birliği'nin yayın organı olan Hekimce dergisinin Aralık 1994 tarihli 4. sayısının kapağında, onun Mirat-ı Zaman gazetesinin 14 Şubat 1910 tarihli nüshasında yer alan köy ziyaretlerine ilişkin bir ilanına yer verilmekte ve “Herhalde deontolojik kurallar 1910 Şubat’ında tatile çıkmıştı. Ya şimdi?” denilerek, Dr.Hafız Cemal’in tıbbi hizmetlerinin reklamını yapması eleştirilmekteydi. (Sözkonusu gazete ilanı, Hardi Fedai’nin Kıbrıs gazetesindeki “Eski basınıımızdan” köşesinden alınmıştı.)

Bunun üzerine Hakimce’nin bir sonraki Aralık 1994 tarihli sayısında şu başlığı taşıyan 7 sayfalık bir tanıtma yazım yayımlanmıştı: “Kıbrıs Türk Tıp Tarihinden: Dr.Hafız Cemal kimdi?” Bunu “Kıbrıslı” dergisinin 23 Ocak 1997 tarihli 18 sayısında yer alan benzeri bir başka yazım izleyecekti. (Bu dergideki “Kıbrıs’ın yetiştirdiği değerler” dizisinin ilk kişisi olarak sunduğumuz Dr.Hafız Cemal’den sonra, 30’a yakın biyografi yayımlayabildik. 1900 yılına kadar doğmuş olan ve sayıları halen 160’ı aşmış olan bu biyografilerin bir kitap halinde yayımlanması projemizin, pek yakında gerçekleşeceğini ummaktayız.)

1960 yılına kadar doğduğu yer olan Kıbrıs’ı, yerleştiği İstanbul’dan gelip ziyaret eden ve içinden çıktığı toplumun gerek sosyal-siyasal ve gerekse sağlık sorunlarıyla ilgilenmeyi sürdüren Dr.Hafız Cemal Lokmanhekim’in Kıbrıs’a karşı büyük bir sevgisi vardı. Daima yurdunun hasretini çekerdi. O nedenle zaman zaman Kıbrıs’ı ziyaret edip, hem hastalarına şifa dağıtır, hem de hasret giderirdi. Kıbrıs Türk basınıını da yakından izlemeyi ihmal etmezdi.

Dr.Fazıl Küçük, 1974 yazında Halkın Sesi gazetesinde kaleme aldığı bir değerlendirmede şöyle demektedir:

“Dr.Hafız Cemal’in kimliğini bilenlerin sayısı da tükenmek üzeredir. Kimbilir çocuklarımız tarafından isimleri işitilmeyen hiçbir eserde, kitapta tesadüf edilmeyen nice fikir kahramanları arasında o da yerini alıp ebediyete kadar yazısız tarih sayfalarını dolduracak değil mi?.. Milletler tarihleri ile yaşar. Tarihi yapan yine milletin, toplumun gösterdiği feragat, kahramanlık ve fedakarlıktır. Bunları yapanları da nesillere duyurmak, tanıtmak, yine o milletin mensuplarının görevidir. Kıbrıs Türkü olarak bunu yaptık mı, maalesef hayır.”

İşte değerli araştırmacı dostumuz Harid Fedai’nin, günümüz Türkçesine uyarlayarak “Anı-Yaşantı” başlığıyla hazırladığı bu kitapta, Dr.Hafız Cemal Lokmanhekim’in 1909 yılında Lefkoşa’da yayımladığı iki eseri, kültür yaşamımıza yeniden kazandırılmıştır. (Harid Bey’in, “Kıbrıs Sanayi Mektebi” adlı kısa çalışması (s.64), KKTC Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları’nın 40. kitabı olarak 1998 yılında piyasaya sunulmuştu.)

Gençlik yıllarında kaleme alıp 1896 yılında Lefkoşa’da yayımladığı “Hasan Bulli Türküsü” adlı manzum eseri, günümüzde bile ilgi uyandıran Dr.Hafız Cemal, İstanbul’da zorluklar içinde geçen bir öğrencilik döneminden sonra Tıbbiye Mektebi’nden mezun olmuş ve aynı mektepte öğretim üyesi olarak görev almıştı. İstanbul’da iken Jön Türk hareketine katıldığı için sıkıntılı günler geçirmiş ve ülkeyi terketmek zorunda kalmıştı.

Daha sonra Lokmanhekim soyadını alacak olan Dr.Hafız Cemal, 2. Abdülhamid’in baskıcı yönetiminden kaçıp, 1904 yılının sonbaharında kendi ülkesi olan Kıbrıs adasına sığınmış ve 1909 yılına kadar burada yaşamıştı. Kıbrıs’ta bir yandan kendi mesleği olan hekimliği sürdürürken, öte yandan da Kıbrıs Türk toplumunun kalkınmasına katkıda bulunmak amacıyla “Kıbrıs Cemiyet-i Hayriye-i İslamiyesi”, “Kıbrıs Sanayi Mektebi”, “Osmanlı Lisan Mektebi”, haftalık “İslam gazetesi”, “Dr.Hafız Cemal Afiyethanesi, İslam Kütüphanesi Yayınları” gibi girişimlerde bulunmuştu. Ne yazık ki zamanın aydın geçinen kesimine kendini kabul ettiremediğinden, yürütülen gerici kampanyalara yenik düşen Dr.Hafız Cemal, kendi cebinden 4,366 Kıbrıs Lirası harcadıktan sonra, geri İstanbul’a dönmek zorunda bırakılmıştı.

İşte bu kitapta yer alan ve 1909’da Lefkoşa’da yayımlanan “**Kıbrıs Osmanlılarına mahsus son hediye-i acizanem veyahud Kıbrısta geçen dört senelik tarih-i hayatım**” adlı bölümde (s.11-159), onun burada yaptığı işler ve başına gelenler, kendi kaleminden ibret verici bir şekilde anlatılmaktadır. Dr.Hafız Cemal, adı geçen kitabının sonuna, Kıbrıs Türkleri için öngördüğü kalkınma formüllerini 102 maddede özetleyen “**Kıbrıs Osmanlılarına mahsus parlak istikbal programı**” adlı broşürünü de eklemiştir. (S.161-184) Kitabı yıllar sonra gün ışığına çıkararak bize kazandıran Harid Fedai, şu değerlendirmeyi yapmaktadır:

“Son bölüm başlığının hatıra kitabına ikinci bir ad olarak eklenmesi; başa alınmakla da “hatıra” sözcüğüne yeğ tutulması, bu “armağan”a verilen önemin bir başka göstergesidir. Ama yine de Doktor Hafız Cemal bunlarla da yetinmeyecek ve kitabın arka kapağına, dıştan şu notu düşecekti: “Millet ve vatanını, vicdanını seven hemşerilerimizden işbu kitabı okuduktan sonra okumayanlara da verip okutturarak elden ele dolaşmalarına gayret ve himmet etmelerini istirham eyleriz.” (s.2)

20. yüzyılın başlarında Kıbrıs Türk toplumunun içinde bulunduğu koşullar, karşı karşıya olduğu sorunlar ve bunlara getirilen çözüm yolları hakkında bilgi edinmek isteyenler için çok önemli bir kaynak kitap olan “Anı-yaşantı”yı yayıma hazırlayan Harid Fedai’ye ve kitabın basımını gerçekleştiren İstanbul’daki Lokmanhekim Sağlık Vakfı’na teşekkür borçluyuz.

Dr.Hafız Cemal Lokmanhekim, kitabında şöyle demektedir:

“Avrupa 1909 yılında yaşadığı halde bizler 1709 yılında olup onların düşünce ve yaşam düzeylerine oranla 200 sene daha gerilerdeyiz. Aynı topraklarda yaşayan Türkler ile Rumlar karşılaştırıldığında, ince bir terazi ile iki taraf da tartıldığı zaman, onlara oranla bizim her açıdan ne denli alçaklarda olduğumuzu gören akli başında her kişi hayretini açığa vurmaktan kaçınmamalıdır.” (s.169) “Şimdiki halde yüzde doksan oranında mülk ve servet, sanayi ve ticaret Rumlara geçtiğinden;Türkler artık çalım satmağı, kesip biçmeğı ve saireyi bırakıp Rumlarla kardeş gibi geçinmeğe çaba göstermelidirler. Yoksa Türkler arasında ikiyüzlülük,

bozgunculuk, kavga, sevgisizlik devam edecek olursa bunun zararlarından asla kurtulamayacaklardır.” (s.171)

Aynı Dr.Hafız Cemal, 1960 yılı yazında Kıbrıs’a geldiğinde de, Lefkoşa’daki Çetinkaya Kulübünde verdiği konferansta 50 yıl önceki geçmişin sorunlarını şöyle sıralamıştı:

- “1. Kahve köşelerinde tembel tembel vakit geçiren, işsiz, idealsiz, öncüsüz gençlik.
2. Sanat ve ticareti hor görmemiz. Hükümet işlerine düşkünlük.
3. Kıskançlık. Ali muhalebicilikten para yapıyorsa, on kişi de aynı işe atılıp hayır yüzü görmemesi.
4. Halka öncülük yapmak için fedakârane çalışanlara çamur atma, onları lekeleme, bıktırıp usandırma.
5. Türkün Türkü koruması prensibinin hatıra bile gelmemesi.
6. Nemelâzımcılık.
7. Zevk için israf.
8. Şahsi ve milli iktisadın ne demek olduğunu bilmemek.
9. Toprağı fenni bir şekilde işlemenin faydaları ile ilgilenmemek.
10. Kıbrıs’ta Türklüğün bekasının ciddi bir dava olduğunu benimseyip, işimize ciddiyetle sarılmamak; laubalilik; çekememezlik, menfaatperestlik.” (Nacak, 1 Temmuz 1960)

Bugün bile benzer sorunlar içinde kıvranan toplumumuz, Dr.Hafız Cemal’larını iyi tanımak ve geçmişten önemli dersler çıkarmak durumundadır.

(Kıbrıs, 27 Eylül 2001)

(Tarih ve Toplum dergisi, İstanbul, Eylül 2003, Cilt:40, Sayı:237)

Ahmet An zaman: 00:31